

คู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงาน

การพัฒนาคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อม

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(Environmental Health Accreditation: EHA)

กระบวนการที่ 8

การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ

คำนำ

การรับรองคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Environmental Health Accreditation: EHA) เป็นกลไกและเครื่องกระตุ้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดการพัฒนาระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบทั้งองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานอนามัยสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคุณภาพและยั่งยืน ลดความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างหลักประกันให้แก่ประชาชนที่จะได้รับการคุ้มครองด้านการบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณภาพ และช่วยส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติที่ควบคุมดูแลเกี่ยวกับการอนามัยสิ่งแวดล้อมเพื่อคุ้มครองประชาชนด้านสุขภาพ โดยครอบคลุมการดำเนินกิจการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุขของประชาชน ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน ตลอดจนกิจการขนาดเล็กและขนาดใหญ่

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข จึงได้จัดทำคู่มือ มาตรฐานการปฏิบัติงานของการพัฒนาคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (SOP) **กระบวนการที่ 8 การประเมินผลกระทบท่อสุขภาพ** เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถบริหารจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ได้คุณภาพตามมาตรฐานการปฏิบัติงานระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพบริหารราชการของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือ SOP

คู่มือ มาตรฐานการปฏิบัติงานของการพัฒนาคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (SOP) จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ผู้ปฏิบัติงานสามารถใช้เป็นเอกสารอ้างอิงในการทำงาน ทราบว่าควรปฏิบัติอย่างไร เมื่อใด กับใคร เป็นประโยชน์กับผู้บริหารในการติดตามงานได้ทุกขั้นตอน ลดความผิดพลาดในการทำงาน นอกจากนี้ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการฝึกอบรม เพื่อเป็นสื่อในการประสานงาน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานสอดคล้องกับ นโยบาย วิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้

ประโยชน์ของการจัดทำคู่มือ SOP

1. ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้คู่มือ SOP นี้ จะไม่เกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน เกิดความเข้าใจและช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการทำงาน ได้งานที่มีคุณภาพตามระยะเวลาที่กำหนด เป็นการลดขั้นตอนการทำงานที่ซับซ้อน ลดข้อผิดพลาดจากการทำงานที่ไม่เป็นระบบ
2. เป็นคู่มือช่วยในการเรียนรู้การทำงานของผู้ที่เริ่มปฏิบัติงานใหม่ให้สามารถเริ่มปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ช่วยลดเวลาในการสอนงาน บุคลากร หรือเจ้าหน้าที่ที่สามารถทำงานแทนกันได้ แต่ละหน่วยงานรู้งานซึ่งกันและกัน ช่วยในการออกแบบระบบงานใหม่และปรับปรุงงาน เป็นต้น

เนื้อหาของคู่มือ SOP

1. วัตถุประสงค์ เป็นการบอกถึงสิ่งที่ต้องการจากการปฏิบัติตาม SOP นั้นๆ
2. ขอบเขตของงาน เป็นการระบุว่า SOP ที่ใช้ในการปฏิบัติงานนั้น ครอบคลุมสิ่งใดบ้าง
3. หน่วยงานที่รับผิดชอบ ระบุหน่วยงาน/ตำแหน่งบุคคลที่นำ SOP ไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์
4. เอกสารอ้างอิง ระบุชื่อและหมายเลขเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ SOP
5. แผนภูมิการทำงาน เป็นการแสดงขั้นตอนการปฏิบัติงานโดยย่อ เพื่อให้ทราบว่า ใคร ทำอะไร
6. รายละเอียดของขั้นตอนการปฏิบัติงาน เป็นการบรรยายรายละเอียดของการทำงานตามแผนภูมิ
7. คำนิยาม เป็นการอธิบายความหมาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน
8. แบบฟอร์ม/เอกสารที่เกี่ยวข้อง เป็นการระบุชื่อและหมายเลขของแบบฟอร์มที่ใช้ในการบันทึกการปฏิบัติงานตามขั้นตอนต่างๆ

มาตรฐานการปฏิบัติงาน สำหรับองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น	ชื่อกระบวนการงาน	รหัสกระบวนการงาน EHA 8000
	การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (Health Impact Assessment: HIA)	แก้ไขครั้งที่ 2 : กันยายน 2559
	ผู้จัดทำ	วันที่เริ่มใช้เอกสาร 1 ตุลาคม 2559
	กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ	จำนวนหน้า : 7 หน้า

1. วัตถุประสงค์

เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้หลักการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (Health Impact Assessment หรือ HIA) ไปสนับสนุนการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม และ/หรือ สนับสนุนให้เกิดการตัดสินใจที่จะเป็นผลดีต่อสุขภาพของประชาชน

2. ขอบเขต

กระบวนการงาน EHA 8000 (การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ หรือ HIA) นอกจากจะเป็นเครื่องมือที่สนับสนุนให้เกิดการตัดสินใจที่จะเป็นผลดีต่อสุขภาพของประชาชน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวแล้ว ที่ผ่านมามี EHA8000 ยังเป็นกระบวนการที่สนับสนุนและเพิ่มคุณค่าให้กระบวนการงาน EHA ระบบอื่นๆ เช่น การจัดการคุณภาพน้ำบริโภค การจัดการกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ การจัดการเหตุรำคาญ การออกข้อกำหนดท้องถิ่น เป็นต้น และยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างหลากหลาย ทั้งสำหรับนโยบายที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ สุขภาพ รวมทั้งนโยบายสาธารณะด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่น

เอกสารฉบับนี้ จึงครอบคลุมขั้นตอนการปฏิบัติงานประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ ตั้งแต่การระดมเตรียมการ ซึ่งบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการขั้นตอน HIA แล้วจึงกำหนดผู้รับผิดชอบหรืออาจจัดตั้งทีมงานที่ประกอบด้วยผู้มีส่วนได้เสียเพื่อทำความเข้าใจต่อการดำเนินงานร่วมกันตั้งแต่เริ่มแรก ต่อมาในระยะดำเนินการการดำเนินงานจะยึดตามหลักการขั้นตอน HIA ได้แก่ การกลั่นกรองผลกระทบ การกำหนดขอบเขต การรวบรวมข้อมูลและประเมินผลกระทบ การกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบที่อาจเกิดจากนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจการ กิจกรรม และผลักดันสู่กระบวนการตัดสินใจหรือกระบวนการนำไปดำเนินการให้เกิดการจัดการที่จะเป็นผลดีต่อสุขภาพของประชาชน เช่น เสนอต่อผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ และระยะสุดท้ายคือระยะติดตามประเมินผล ซึ่งกำหนดให้มีกลไกและวิธีการติดตามประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ

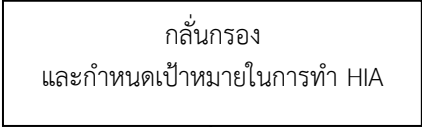
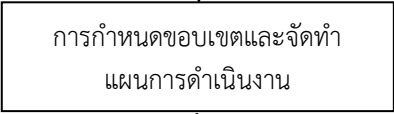
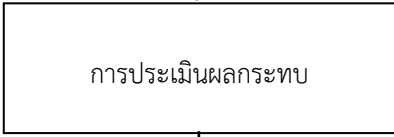
3. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

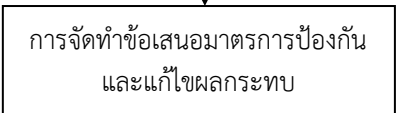
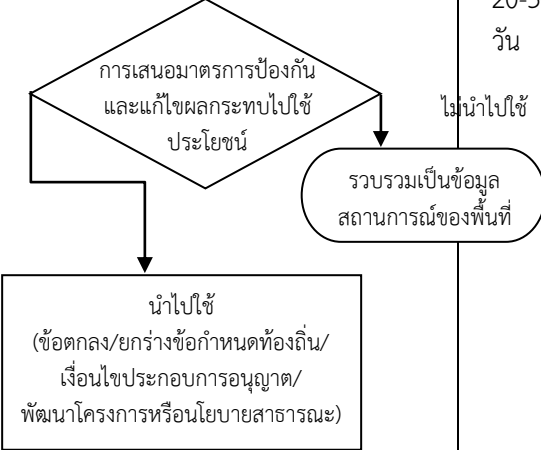
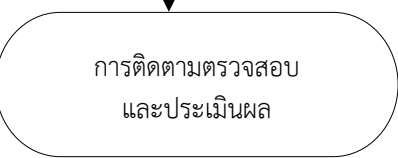
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. เอกสารอ้างอิง

1. กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย. คู่มือการปฏิบัติงาน HIA สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี(ไทย-ญี่ปุ่น), 2559.
2. กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย. คู่มือหลักสูตรอบรมการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพในระดับท้องถิ่น. สำนักกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2552.

5. แผนภูมิการทำงาน

ขั้นตอน ที่	ฝั่งกระบวนการ	ระยะเวลา	มาตรฐานคุณภาพงาน	ตัวชี้วัด	ผู้รับผิดชอบ
ระยะเตรียมการ					
1	 <p>กำหนดผู้รับผิดชอบ</p>	7 วัน	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความรู้ด้านสาธารณสุข (อนามัยสิ่งแวดล้อม) หรือผ่านการอบรมหลักสูตร HIA หรือมีประสบการณ์ในการทำงาน HIA มาก่อน 2. กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้รับผิดชอบของคณะทำงาน 	คำสั่งแต่งตั้งหรือหนังสือมอบหมายผู้รับผิดชอบที่มีคุณสมบัติตามมาตรฐานคุณภาพงานและคณะทำงาน	นายกเทศมนตรี
ระยะดำเนินการ					
2	 <p>กลั่นกรองและกำหนดเป้าหมายในการทำ HIA</p>	20-30 วัน	<ol style="list-style-type: none"> 1. กลั่นกรองข้อมูลสถานการณ์และผลกระทบจากนโยบาย/แผนงาน/โครงการ/กิจการ/กิจกรรม ที่จะทำ HIA 2. กำหนดเป้าหมายตามปัญหาอนามัยสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ 	เอกสารผลการกลั่นกรองผลกระทบและการกำหนดเป้าหมายฯ	ผู้รับผิดชอบและคณะทำงานที่ได้รับมอบหมาย
3	 <p>การกำหนดขอบเขตและจัดทำแผนการดำเนินงาน</p>	20-30 วัน	<ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดขอบเขตตามผลการรับฟังความคิดเห็นจากกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย 2. แผนการดำเนินงานครอบคลุมประเด็นผลกระทบสำคัญของพื้นที่และครอบคลุมขอบเขตจากการรับฟังความคิดเห็น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เอกสารผลการรับฟังความคิดเห็นจากกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย 2. แผนการดำเนินงาน 	ผู้รับผิดชอบและคณะทำงานที่ได้รับมอบหมาย
4	 <p>การประเมินผลกระทบ</p>	45-60 วัน	<ol style="list-style-type: none"> 1. การรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสม 2. วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล ประเด็นผลกระทบ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เอกสารการเก็บรวบรวมข้อมูล 2. เอกสารสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและประเด็นผลกระทบ 	ผู้รับผิดชอบและคณะทำงานที่ได้รับมอบหมาย

ขั้นตอนที่	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	มาตรฐานคุณภาพงาน	ตัวชี้วัด	ผู้รับผิดชอบ
5	 <p>การจัดทำข้อเสนอมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบ</p>	20-30 วัน	<ol style="list-style-type: none"> ข้อเสนอมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบได้รับความเห็นชอบจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ข้อเสนอต่อการแก้ไขปัญหามีความเป็นไปได้ในการดำเนินงาน 	<ol style="list-style-type: none"> เอกสารกระบวนการรับฟังความเห็นชอบจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เอกสารสรุปข้อเสนอมาตรการป้องกันแก้ไขผลกระทบ 	ผู้รับผิดชอบและคณะทำงานที่ได้รับมอบหมาย
6	 <p>การเสนอมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบไปใช้ประโยชน์</p> <p>นำไปใช้ (ข้อตกลง/ยกเว้นข้อกำหนดท้องถิ่น/เงื่อนไขประกอบการอนุญาต/พัฒนาโครงการหรือนโยบายสาธารณะ)</p> <p>รวบรวมเป็นข้อมูลสถานการณ์ของพื้นที่</p>	20-30 วัน	<ol style="list-style-type: none"> การเสนอผลการดำเนินงานและมาตรการฯ ต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ข้อเสนอมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบมีการนำไปใช้จริงในพื้นที่ 	<ol style="list-style-type: none"> เอกสารการเสนอข้อมูลผลการดำเนินงานและมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบ เอกสารสรุปผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบ 	ผู้บริหารท้องถิ่นและผู้รับผิดชอบและคณะทำงานที่ได้รับมอบหมาย
ระยะติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์					
7	 <p>การติดตามตรวจสอบและประเมินผล</p>	-	<ol style="list-style-type: none"> ประเด็นการติดตามตรวจสอบครอบคลุมมาตรการที่กำหนดไว้ ปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานติดตามตรวจสอบ 	<ol style="list-style-type: none"> แผนการดำเนินงานติดตามตรวจสอบและประเมินผล เอกสารผลการดำเนินงานติดตามตรวจสอบ 	ผู้รับผิดชอบและคณะทำงานที่ได้รับมอบหมาย

6. รายละเอียดของขั้นตอนการปฏิบัติงาน

กระบวนการ HIA จะพิจารณาผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ตามปัจจัยต่างๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อสุขภาพ ซึ่งจะพิจารณาผลกระทบทั้งผลทางบวกและทางลบ ทั้งระยะก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินนโยบายหรือโครงการ หากเป็นผลกระทบที่มีนัยสำคัญก็จะเสนอมาตรการป้องกันแก้ไขผลกระทบ หากเป็นผลกระทบเชิงบวกก็ให้เสนอมาตรการส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และข้อเสนอดังกล่าวจะนำเสนอต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจเพื่อนำไปดำเนินการตามที่เสนอต่อไป โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้

- การรวบรวมข้อมูลและหลักฐานทางวิชาการของชุมชนหรือท้องถิ่น ที่สามารถระบุคาดการณ์เกี่ยวกับผลกระทบต่อสุขภาพและกลุ่มเสี่ยงที่อาจได้รับผลกระทบอย่างรอบด้าน
- การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

- การจัดทำข้อเสนอมาตรการป้องกันแก้ไขปัญหาผลกระทบ หรือมาตรการส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น
รายละเอียดของขั้นตอนการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้

6.1 ระยะเวลาเตรียมการ

ระยะเวลาเตรียมการ จะเป็นเตรียมบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ดูแลรับผิดชอบงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ ขั้นตอน ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ HIA โดยสามารถเข้ารับการอบรมด้าน HIA จากหน่วยงานต่างๆ เช่น กรมอนามัย (ส่วนกลางและศูนย์อนามัย) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในพื้นที่ เป็นต้น จากนั้นจึงจะเป็นการถ่ายทอดความรู้และสร้างทีมงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการร่วมกันต่อไป รายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1) **กำหนดผู้รับผิดชอบ** นายกเทศมนตรีจะกำหนดผู้รับผิดชอบเพื่อดำเนินการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ อาจแต่งตั้งในรูปของคณะทำงานหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งจะต้องมีความรู้ด้านการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ โดยมีหลักฐานที่แสดงว่าได้ผ่านการอบรม HIA มาแล้ว หรือหากผู้รับผิดชอบเคยมีประสบการณ์ทำงาน HIA มาก่อน ให้แสดงรายงานผลการดำเนินงานที่ผ่านมา อาจทำได้โดยการจัดให้มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้และสร้างทีมงาน หรือคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน HIA ที่เป็นทางการ ซึ่งมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้รับผิดชอบหรือคณะทำงานอย่างชัดเจน

6.2 ระยะดำเนินการ

2) **การกลั่นกรองและกำหนดเป้าหมายในการทำ HIA** มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเบื้องต้น และสามารถระบุได้ว่าจะนำผลการทำ HIA ไปใช้ประโยชน์อย่างไร มีรายละเอียดการทำงาน ดังนี้

2.1) **ทบทวนข้อมูลและรวบรวมสถานการณ์ปัญหา** คณะทำงานหรือทีมงานทบทวนข้อมูลสถานการณ์ปัญหาที่เกิดจากนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม หรือกิจกรรมในพื้นที่ ที่ต้องการทำการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ โดยให้พิจารณาและระบุผลกระทบเบื้องต้นทั้งผลกระทบทางบวกและทางลบ

2.2) **วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อระบุเหตุผลหรือความจำเป็นที่ต้องทำ HIA** โดยพิจารณาความเป็นไปได้ที่ผลจากการทำ HIA จะทำให้เกิดการแก้ไขปัญหา การตัดสินใจในระดับนโยบายของท้องถิ่น หรือการดำเนินกิจกรรม/โครงการป้องกันแก้ไขปัญหา แนวทางการนำผลการทำ HIA ไปใช้ ดังนี้

- การจัดการเหตุรำคาญ
- ประกอบการปรับปรุง/ยกเว้นข้อกำหนดท้องถิ่น
- ประกอบการตัดสินใจอนุญาตให้ประกอบกิจการ
- ประกอบการจัดทำโครงการ แผนงาน นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

2.3) **จัดทำสรุปผลจากการกลั่นกรอง** ควรประกอบด้วยข้อมูลต่อไปนี้

- สรุปรายละเอียดมลพิษ หรือผลกระทบเบื้องต้น
- สรุปว่าบริเวณใดบ้างของพื้นที่ท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบเหล่านั้น รวมถึงกลุ่มประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากผลกระทบดังกล่าว
- สรุปเหตุผลที่ทำ HIA

3) **การกำหนดขอบเขตและจัดทำแผนการดำเนินงาน** มีวัตถุประสงค์เพื่อเลือกประเด็นผลกระทบที่จะศึกษา วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิธีการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ ซึ่งจะใช้เป็นแผนการดำเนินงานในขั้นตอนการประเมินผลกระทบต่อไป มีขั้นตอนการทำงาน ดังนี้

3.1) จัดทำร่างขอบเขตการศึกษา โดยพิจารณาข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนการกลั่นกรอง มีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

- ทีมงานจัดทำร่างขอบเขตการศึกษา ด้วยวิธีประชุมปรึกษาหารือภายใน คณะทำงานฯ หรือเชิญผู้มีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้อมูล/แนวทางการประเมินผลกระทบ/ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงาน และร่วมกำหนดร่างขอบเขตการศึกษา
- ร่างขอบเขตการศึกษา ควรประกอบด้วย ประเด็นที่จะทำการศึกษา กลุ่มประชากรศึกษา พื้นที่ศึกษา ระยะเวลาในการศึกษา วิธีการและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการและเครื่องมือ ในการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ และผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ

3.2) จัดประชุมผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อนำเสนอเหตุผลความจำเป็นของการดำเนินงาน ข้อมูลผลกระทบในเบื้องต้น และนำเสนอร่างขอบเขตการศึกษา รวมถึงรับฟังความคิดเห็นของชุมชนในส่วนที่เป็นข้อกังวลและข้อห่วงใยเพิ่มเติม

3.3) ผลที่ได้จากการกำหนดขอบเขตการศึกษา คือ แผนการดำเนินงานในขั้นตอนการประเมินผลกระทบ ประกอบด้วย

- (1) สรุปผลการประชุมรับฟังความคิดเห็น พร้อมภาพถ่ายการดำเนินงาน
- (2) ขอบเขตการศึกษาที่สมบูรณ์แล้ว ซึ่งประกอบด้วย
 - ประเด็นที่จะทำการศึกษา
 - พื้นที่ศึกษา
 - กลุ่มประชากรศึกษา
 - ระยะเวลาในการศึกษา
 - วิธีการและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - การวิเคราะห์ข้อมูล หรือวิธีการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ
 - ผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ
 - แผนการดำเนินงานเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

4) การประเมินผลกระทบ เป็นการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลตามที่กำหนดไว้ในแผนการดำเนินงาน เพื่อคาดการณ์หรือระบุผลกระทบต่อสุขภาพทั้งทางบวกและทางลบที่เกิดขึ้น และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

4.1) เก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสม เช่น

- แบบสอบถาม/การสัมภาษณ์/ประชุมกลุ่มย่อย
- การตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยใช้เครื่องมือวิทยาศาสตร์
- แบบประเมินความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม (Checklist)
- แผนที่เสี่ยงชุมชน

4.2) วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อบ่งชี้ผลกระทบและบอกขนาดของผลกระทบ เช่น

- วิเคราะห์แบบสอบถามและอธิบายด้วยสถิติพรรณนา (ความถี่/ร้อยละ)
- นำค่าความเข้มข้นการปนเปื้อนของสารมลพิษในสิ่งแวดล้อมเทียบกับค่ามาตรฐานสิ่งแวดล้อมหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี)

- นำค่าความเข้มข้นของสารมลพิษในสิ่งแวดล้อม มาทำการประเมินความเสี่ยงเชิงปริมาณ (แทนค่าในสมการคำนวณ แล้วระบุระดับความเสี่ยง)

5) การจัดทำข้อเสนอมาตรการในการป้องกันและลดผลกระทบ เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลตั้งแต่ขั้นตอนการกลั่นกรอง การกำหนดขอบเขต และการประเมินผลกระทบ ซึ่งควรมีการดำเนินงานดังนี้

5.1) **จัดทำข้อเสนอมาตรการในการป้องกันและลดผลกระทบ** นำข้อมูลการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพทั้งทางลบและทางบวก มาออกแบบมาตรการป้องกันและลดผลกระทบต่อสุขภาพ เพื่อใช้ในการปรับปรุงนโยบาย/กิจกรรม ที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่มีความจำเพาะกับสถานการณ์ในพื้นที่

5.2) **จัดให้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย** เช่น ผู้รับผิดชอบนโยบาย แผนงาน โครงการนั้นๆ นักวิชาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนกลุ่มประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ทั้งกลุ่มที่ได้รับผลกระทบทางลบ และกลุ่มที่ได้รับผลกระทบทางบวก เพื่อให้ข้อเสนอมาตรการในการป้องกันและลดผลกระทบต่อสุขภาพมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาในพื้นที่ให้ได้มากที่สุด

5.3) **จัดทำรายงานข้อเสนอ** รวบรวมข้อคิดเห็นจากเวทีรับฟังความคิดเห็นฯ มาปรับปรุงรายงานให้มีความสมบูรณ์และครอบคลุมมากที่สุด โดยที่รายงานประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

- สถานการณ์และความจำเป็นที่ทำการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพและเป้าหมายของการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ
- ปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยกำหนดสุขภาพของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปพื้นที่และกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบ จากนโยบาย แผนงาน โครงการกิจการ กิจกรรมที่เป็นประเด็นในการทำการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ
- ขอบเขตการศึกษา และการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และแปลผล
- ผลการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม
- ข้อเสนอมาตรการ หรือแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหา/แนวทางในการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น
- ข้อเสนอการติดตามตรวจสอบและประเมินผล

6) การเสนอมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบไปใช้ประโยชน์ นำผลกระทบประเมินผล และมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบ เสนอต่อผู้บริหารของท้องถิ่นหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ให้มีการนำไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติ โดยมีแนวทางดังนี้

- นำข้อตกลงไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาเหตุรำคาญ และป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นอีก
- นำไปแก้ไขและป้องกันผลกระทบจากการประกอบกิจการ และสามารถกำหนดเป็นเงื่อนไขก่อนออกใบอนุญาตให้ประกอบกิจการและเงื่อนไขการต่อใบอนุญาต
- นำไปยกร่างข้อกำหนดท้องถิ่นเพื่อควบคุมกิจการ
- นำไปกำหนดในแผนพัฒนาท้องถิ่น/แผนปฏิบัติการสำหรับขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพของท้องถิ่น

เมื่อมีการนำไปใช้ประโยชน์และเกิดผลในทางปฏิบัติ ต้องมีการจัดทำเป็นเอกสารสรุปผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบ

6.3 ระยะติดตาม และประเมินผลสัมฤทธิ์

7) การติดตามตรวจสอบและประเมินผล หลังจากที่มีการกำหนดมาตรการป้องกันและลดผลกระทบต่อสุขภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินงานตามมาตรการติดตามตรวจสอบที่ระบุไว้ ควรมีการจัดทำแผนการติดตามตรวจสอบและประเมินผล รวมทั้งการจัดทำรายงานการติดตามประเมินผลด้วย ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่ามาตรการที่กำหนดให้ผู้เกี่ยวข้องนำไปดำเนินการนั้น ได้มีการดำเนินการจริงและเกิดการแก้ไข ปัญหาได้จริงหรือไม่ นอกจากนี้ผลของการติดตามอาจใช้เพื่อปรับปรุงมาตรการให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น/หรือ ในทางกลับกันอาจกำหนดให้มีความเข้มงวดมากขึ้น เพื่อให้เกิดการแก้ไขและป้องกันปัญหาที่เหมาะสมต่อไป และ มีการสรุปรายงานการติดตามประเมินผลทุก 6 เดือน หรือตามความเหมาะสม

7. คำนิยาม

7.1 การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (Health Impact Assessment: HIA) หมายถึง กระบวนการ วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย ที่ใช้เพื่อการคาดการณ์ถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากนโยบาย แผน แผนงานหรือ โครงการที่มีต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน และการกระจายของผลกระทบในกลุ่มประชากร และการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพจะกำหนดถึงกิจกรรมที่เหมาะสมในการจัดการผลกระทบเหล่านั้น (IAIA, 2006)

7.2 สุขภาพ หมายถึง สภาวะที่สมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ และการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข และมีได้หมายความว่าเฉพาะเพียงแต่การปราศจากโรคและทุพพลภาพเท่านั้น (WHO, 1946)

7.3 ผู้มีส่วนได้เสีย หมายถึง ผู้ซึ่งอาจได้รับความเดือดร้อนหรือความเสียหายโดยตรงจากการดำเนินงานตาม โครงการของรัฐ (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี, 2548) ในคู่มือนี้ให้หมายความรวมถึง กลุ่มผู้ได้รับผลประโยชน์ กลุ่มผู้เสียประโยชน์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา หน่วยงานอนุมัติ อนุญาต หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง องค์กรพัฒนาเอกชน สื่อมวลชน และประชาชน

7.4 นโยบาย/กิจกรรม หมายถึง นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมด้านการวางแผนพัฒนา และประเด็น ทางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของชุมชน ควรทำการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ เพื่อประกอบการตัดสินใจและการป้องกันผลกระทบทางลบต่อสุขภาพของประชาชน โดยการริเริ่มจากหน่วยงาน เจ้าของนโยบาย/กิจกรรม/โครงการ หรือโดยการขอใช้สิทธิจากบุคคลและคณะบุคคลตามมาตรา 11 แห่ง พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 เพื่อสนับสนุนให้เกิดการตัดสินใจที่จะเป็นผลดีต่อสุขภาพ ของประชาชน

8. แบบฟอร์ม/เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ไม่มี

ภาคผนวก

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Environmental Health Accreditation : EHA)

ประเด็นงานที่ 8 การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (Health Impact Assessment: HIA)
รหัสการรับรอง EHA : 8000 ให้มีผลการดำเนินงานตามเงื่อนไขที่กำหนดดังนี้

องค์ประกอบที่ 6 การจัดการกระบวนการ คะแนนเต็ม 100 คะแนน

ตารางที่ 1 แสดงข้อกำหนดเงื่อนไขการ “ผ่าน” เกณฑ์กระบวนการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ

ผ่าน	มีการดำเนินงานตามแผนภูมิการทำงาน คิดเป็น 60 คะแนนขึ้นไป
ไม่ผ่าน	ไม่สามารถดำเนินการตามเงื่อนไขที่กำหนด

ตารางที่ 2 ตารางแจกแจงคะแนน

ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ใน หน้าข้อความที่เป็นจริง ในช่อง “แนวทางการพิจารณา (A)” และระบุคะแนนที่ได้ ในช่อง “คะแนนที่ได้ (B)” โดยพิจารณาให้คะแนนตาม “หลักฐาน” ที่ปรากฏ กรณีไม่มีการดำเนินการตามแนวทางการพิจารณาดังกล่าว ให้ระบุคะแนนที่ได้ เป็น “0”

ขั้นตอนที่	ผังกระบวนการ	ผลการประเมิน	คะแนนเต็ม (A)	คะแนนที่ได้ (B)	หลักฐาน
ระยะเตรียมการ					
1	กำหนดผู้รับผิดชอบ	☐ มีการดำเนินการ ☐ ไม่มีการดำเนินการ	10		1. มีคำสั่งแต่งตั้งหรือหนังสือมอบหมายผู้รับผิดชอบ (5 คะแนน) 2. มีผู้รับผิดชอบมีความรู้ทางด้านการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (เคยได้รับความรู้ หรือผ่านการอบรมเรื่อง HIA หรือเคยมีประสบการณ์การทำ HIA มาก่อน) (5 คะแนน)
ระยะดำเนินการ					
2	กลั่นกรองและกำหนดเป้าหมายในการทำ HIA	☐ มีการดำเนินการ ☐ ไม่มีการดำเนินการ	5		มีเอกสารผลการกลั่นกรองผลกระทบฯและการกำหนดเป้าหมายฯ (5 คะแนน)
3	การกำหนดขอบเขตและจัดทำแผนการดำเนินงาน	☐ มีการดำเนินการ ☐ ไม่มีการดำเนินการ	15		1. มีเอกสารผลการรับฟังความคิดเห็นจากกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย (5 คะแนน) 2. มีแผนการดำเนินงาน (10 คะแนน)

ขั้นตอน ที่	ผังกระบวนการ	ผลการประเมิน	คะแนน เต็ม (A)	คะแนน ที่ได้ (B)	หลักฐาน
4	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;">การประเมินผลกระทบ</div> <p style="text-align: center;">↓</p>	☐ มีการดำเนินการ ☐ ไม่มีการดำเนินการ	20		1. มีเอกสารการเก็บรวบรวมข้อมูล (10 คะแนน) 2. เอกสารสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและประเด็นผลกระทบ (10 คะแนน)
5	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;">การจัดทำข้อเสนอมาตรการป้องกันแก้ไขผลกระทบ</div> <p style="text-align: center;">↓</p>	☐ มีการดำเนินการ ☐ ไม่มีการดำเนินการ	10		มีเอกสารสรุปข้อเสนอมาตรการป้องกันแก้ไขผลกระทบ (10 คะแนน)
6	<div style="display: flex; flex-direction: column; align-items: center;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 80%; text-align: center;"> การเสนอมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบไปใช้ประโยชน์ </div> <div style="margin: 5px 0;">↓</div> <div style="display: flex; justify-content: space-between; width: 80%;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 60%;"> นำไปใช้ (ข้อตกลง/ยกร่างข้อกำหนดท้องถิ่น/เงื่อนไขประกอบการอนุญาต/โครงการหรือนโยบายสาธารณะ) </div> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 50%; padding: 5px; width: 30%; text-align: center;"> รวบรวมเป็นข้อมูลสถานการณ์ของพื้นที่ </div> </div> <div style="margin: 5px 0;">↓</div> </div>	☐ มีการดำเนินการ ☐ ไม่มีการดำเนินการ ไม่นำไปใช้	30		1. มีการการนำไปใช้ประโยชน์หรือเกิดการแก้ไขปัญหา (20 คะแนน) 2. มีเอกสารสรุปผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบ (10 คะแนน)
ระยะติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์					
7	<div style="border: 1px solid black; border-radius: 15px; padding: 10px; width: fit-content; margin: 0 auto;">การติดตามตรวจสอบและประเมินผล</div>	☐ มีการดำเนินการ ☐ ไม่มีการดำเนินการ	10		1. แผนการดำเนินงานติดตามตรวจสอบและประเมินผล (5 คะแนน) 2. มีเอกสารผลการดำเนินงานติดตามตรวจสอบ (5 คะแนน)

องค์ประกอบที่ 7 การวัดผลลัพธ์ คะแนนเต็ม 100 คะแนน

ผลลัพธ์ คะแนนเต็ม 100 คะแนน

ผลลัพธ์ : องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อเสนอมาตรการป้องกันและลดผลกระทบด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมจากการดำเนินโครงการ กิจกรรม กิจการ สามารถแก้ไขปัญหาและมีการติดตามประเมินผลการดำเนินการแก้ไขปัญหา

คำชี้แจง : ให้พิจารณาตามประเด็นการวัดผล โดยมีคะแนนเต็ม (A) และให้ระบุคะแนนที่ได้ ในช่อง “คะแนนที่ได้ (B)”

ประเด็นการวัดผล	หลักฐานที่ปรากฏ	คะแนนเต็ม (A)	คะแนนที่ได้ (B)
ข้อเสนอมาตรการป้องกันแก้ไขผลกระทบที่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย	เอกสารสรุปข้อเสนอต่อการจัดการปัญหา	60	
มีการจัดการผลกระทบ แก้ไขปัญหา หรือมีการดำเนินการให้เกิดผลดีต่อสุขภาพของประชาชน	เอกสารสรุปผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหามาตรการที่ระบุไว้	20	
มีการติดตามประเมินผล	1. มีแผนการดำเนินงานติดตามตรวจสอบและประเมินผล 2. มีรายงานผลการดำเนินงานติดตามตรวจสอบ	20	
รวมคะแนน		100	

Environmental Health

กรมอนามัย
DEPARTMENT OF HEALTH

Environmental Health

Environmental Health

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข